Anul XXXI.— No. ~~40~~ 32 5 BANI IN TOATĂ TARA 5 Duminică, 10 August 1914

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
LEI 2,60 ANUAL
Abonamentele se ac ruma pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR
V. Mestugean, I. Dragoslav, A. Mândru, M. Săulescu, Ion Dragu, Leontin Iliescu, V. Anestin, C. Scurtu, Albert, N. Predescu, Vasilescu P.

ANUNCIURI
Linia pe pagina 7 și 8
— BANI 20 —

O șarje a cavaleriei franceze contra germanilor

Ecourile săptămânei

Focul isbucnit cu atâta furie și aproape pe neașteptate în întreaga Europă, continuă cu furie. Nu mai e nici o speranță de stingerea incendiului acestuia groaznic, care, după toate probabilitățile, nu se va stinge decât când vor fi stinse milioane de suflete și când unii din beligeranți, ajunși la limita forțelor, vor cere încetarea ostilităților.

Se vede ciar că războiul acesta crâncen va fi lung și sângeros, căci forțele beligeranților nu se vor epuiza așa de ușor și deci, luptătorii de azi nu vor fi siliți să ceară pacea.

Masacrul atâtor milioane de oameni va fi o operă lungă, orîcât de perfecționate ar fi armamentele de astăzi.

De aceea, zic, războiul acesta, fără seamăn în istoria omenireĭ, nu se va sfârși repede și, poate, va dura anĭ de zile, secerând vieți, nimicind comerț, industrie, orice progres și răspândind jalea și doliul în lume.

Deocamdată, soarta armelor e foarte nehotărîtă. Aș putea spune chiar că abia a început războiul. Vor trece încă multe zile până să se dea luptele cele marĭ și chiar aceie lupte vor fi departe de a fi decisive, deoarece forțele de carĭ dispun beligeranțiĭ, cum am spus, sunt imense.

*

Sunt din cale afară de revoltătoare persecuțiile la carĭ aŭ fost expușĭ supușiĭ unora din statele beligerante surprinșĭ de războĭ într'o țară vrăjmașă. Rusul care se afla, de pildă, în călătorie de plăcere la Berlin, s'a pomenit arestat, închis și chiar împușcat. Nu maĭ puțin aŭ avut de suferit și germaniĭ aflătorĭ la Paris saŭ Petersburg.

In această privință, e indiscutabil că europeniĭ, cu toată civilizația cu care se laudă, s'aŭ purtat ca niște adevărațĭ sălbatecĭ.

Turciĭ, în timpul războiuluĭ cu italieniĭ și cu popoarele balcanice s'aŭ arătat cu mult maĭ umanitarĭ. Italieniĭ aŭ fost pur și simplu expulzațĭ din Turcia, fără însă să fie ucișĭ, închișĭ saŭ schingiuițĭ. De asemenea, în timpul războiuluĭ cu Bulgaria și Grecia, grădinariĭ bulgarĭ din jurul Constantinopoluluĭ își vedeaŭ în tihnă de cultura legumelor, iar greciĭ de negoțul lor.

De germanĭ, maĭ ales, se spun grozăviĭ. O astfel de înverșunare în potriva rușilor și francezilor din Germania, nu s'a maĭ văzut. Ceea ce se povestește nu poate fi decât o pornire de fanaticĭ inconștiențĭ.

*

Aŭ avut mult de suferit și româniĭ pe carĭ i-a surprins războiul în streinătate. Eĭ aŭ blestemat ceasul în care aŭ trecut hotarele țăreĭ, spre a se duce fie la Paris, fie la Berlin saŭ aiurea. In urma încetăreĭ plăților de către băncile cele maĭ marĭ, toțĭ aceĭ carĭ aveaŭ cecurĭ de miĭ de francĭ în buzunar, aŭ rămas aproape muritorĭ de foame în țărĭ străine, maĭ ales că lipseaŭ și obicinuitele mijloace de a se întoarce în țară.

Uniĭ aŭ făcut săptămânĭ întregĭ pe mare și pe uscat spre a sosi în România, trecând prin niște peripețiĭ pe carĭ nu le vor uita cât vor trăi, după cum declară eĭ înșișĭ.

Mestugean

MAMA

de I. DRAGOSLAV

De câte orĭ citesc „Mama" luĭ Eminescu, strofele cele se înfig în sufletul meŭ, par'că versurile sunt făcute de mine.

Cu cât ne îndepărtează vremea maĭ mult, de ființa neasemănat de scumpă, zisă „mamă", cu atât în sufletul nostru răsunetul dureriĭ, al desnădejdeĭ, al chemăriĭ și al doruluĭ are un răspuns maĭ puternic. Il cred pe Eminescu: el și-a iubit mult mama, cum mi-am iubit-o și eŭ pe a mea, și cum îĭ sfințesc și astăzĭ amintirea atâta de caldă și neînchipuit de duioasă.

Eram de opt anĭ și eŭ încă dormeam la sânul mameĭ. Ființa eĭ, avea ceva adus de pe alte pământurĭ; părea înfășurată într'un duh chemător, încovăetor, de un miros amețitor de floare fără nume, fără de care aș fi rămas, și cum am și fost cel maĭ nenorocit copil din lume; iar când am pierdut-o eram în clasa I-a de gimnaziu.

Și cu toate astea, eŭ numaĭ de dânsa n'am ascultat. In sburdălnicia mea, am pus puțin preț pe sfatul eĭ, căcĭ toate le luam cu jucărie. Mi-a plăcut mult să mă joc. Și cum azĭ mă amăgește cafeneaua cu cunoștințele și prieteniĭ și nu mă lasă acasă, să scriŭ, tot așa, pe atuncĭ, băețiĭ nu mă lăsaŭ să ascult pe mama.

Ea voia să fiŭ așa cum o durea inima și cum mă visa ea că ar trebui să fiŭ. Ca toate mamele, ea dorea ca dintre toțĭ copiĭ din lume, eŭ să fiŭ maĭ cuminte, maĭ silitor și nimenĭ împotrivă. Și eŭ n'am fost cât ți-e negru sub unghie. Și apoĭ, puteam oare? Incă de la șase anĭ de cum pierduĭ pe fratele cel maĭ mic „mezinu" pe Mihăluț, n'am maĭ stat acasă. In jălea după el, colindam toată ziua pe la băiețĭ. Lasă că eram, cum v'am maĭ spus o fire zvăpăiată și un îndrăcit, dar luându-mă mereŭ și cu băiețiĭ, mă obicinuisem o haimana și un pierde-vară.

Dânsa, de, ca una ce era cu grija să nu mă prăpădesc, mereŭ îmĭ zicea:

„Șezĭ, măĭ Ionică, acasă, și maĭ citește ceva" orĭ:

„Ionică, du-te — colo și colo; Ionică, nu te pune cu — cela și cutare băiat, că știĭ că este o vorbă: „Spune-mĭ cu cine te însoțeștĭ ca să-țĭ spun cine eștĭ".

Ți-aĭ găsit, par'că eram jurat, că tocmaĭ atuncĭ nu făceam ce zicea ea, doar că de mă trimetea undeva, mă duceam, dar de venit, nu maĭ veneam!

Cu toate astea, tot eŭ eram băiatul eĭ, și cel maĭ drag din băiețĭ, și maĭ de treabă ca orice altul în lume. Și mă lăuda la toțĭ cunoscuțiĭ, la toțĭ oameniĭ: că-s cuminte, și învăț bine, și citesc și scriŭ frumos, de se uitaŭ ceĭ ce nu mă cunoșteaŭ, ca la cine știe ce strășnicie? Și tare o durea inima, când îmĭ zicea cineva o vorbă rea, și să amăra strașnic când mă îmbolnăveam. De câte orĭ n'am supărat-o făcându-mĭ gusturile mele copilăreștĭ. Văile și dealurile și băiețiĭ, ce se făceaŭ fără mine? Și ea ce n'a întrebuințat să mă lecuĭ.

De mult orĭ făceam boațe rele și mă băteaŭ oameniĭ și copiĭ, atuncĭ ea, îĭ da: „Aĭ, bine ți-a făcut! Aĭ, bine ți-a făcut! Dumnezeŭ să-ĭ deie sănătate. Când l-oĭ întâlni, am să-l cinstesc! Pe când în ochiĭ eĭ se cetea mâhnirea, și amărăciunea.

Dar, ea mă certa și tot dânsa mă miluia. Iar, eŭ, în bucuria mea, credeam că o face, că e numaĭ decât datoare să mă ogoiască, ca de nu, o ceartă tata.

Odată am supărat-o, de n'oĭ uita câte zile oĭ trăi. Și de câte orĭ îmĭ amintesc simt durerea și rușinea pentru fapta mea.

Si v'o spun și dumniavoastră; pentru că e o vorbă: „Păcatul mărturisit e pe jumătate iertat!"

Intr'o seară de vară, pe când eram încă pe băncile școaleĭ de bucheĭ, veniĭ de la jocurĭ acasă. Tata era la țară și nu avea să vie decât peste câteva zile. Ea tocmaĭ făcea mâncare și chiar mămăliguța era pe foc.

Eŭ, sbânțuit, nu știŭ ce făcuĭ, că ea m'a și luat la ocărĭ și la țăsală, de care am uitat, să vă spun că nu mă scutea câte odată.

Supărat și drăcos, de data asta, fugiĭ afară zicându-mĭ: „Așa? *Amu* i-aca nicĭ eŭ n'am să mănânc!" Și cu gândul să-ĭ fac cine știe ce răŭ, mă băgaĭ în niște geluiturĭ din șură, saŭ cum s'ar maĭ zice surcele rămase de la rândea și pe care un tâmplar Cristel din ulița luĭ Ștefan-cel-Mare ni le dăruise pentru aprins focu.

Când să puie, mama, masa, ia-l pe *„finul Pepeleĭ"* de unde nu-ĭ.

A ieșit afară, a strigat, a dat ocol caseĭ, pace! Cine știe ce gând și-o fi făcut de mine: poate că m'am dus de mâhnire să mă prăpădesc, orĭ în lume.

Și a strigat mult și văzând că nu-ĭ vine nicĭ un răspuns, inimă de mamă, a cuprins-o spaima. Cine știe ce și-o fi închipuit: orĭ că poate m'am aruncat în fântână, orĭ aiurea, și tata nu-ĭ acasă să mă caute el, — în cât în scurtă vreme văzuĭ că e sfâșiată de spaimă, iar glasul îĭ ajunse plângător și înecat de sughițurĭ.

De altfel, de mic de și încrezut dar am fost și foarte simțitor: glasul eĭ năcăjit suna în sufletul meŭ, cu toată starea eĭ sufletească dar demonul păcatuluĭ așa îmĭ cătrănise inima, că mi-am zis: „Las să se învețe minte, să mă maĭ bată!"

A tăcut mama un răstimp, doar a veni de undeva vre-un răspuns, apoĭ i-ar a strigat, a încunjurat casa de vre-o câteva orĭ desnădăjduită ca o mamă de pisicĭ, căreia i-a înecat cineva puiĭ. Dar eŭ n'am răspuns. Și ca un ticălos am dormit acolo, afară, flămând.

A doua zi, când m'am trezit, eram zăpăcit: capul par'că mi-era o clopotniță cu clopote hodorogite, iar în urechia stângă îmĭ suna ca un cântec de greier și simțeam că-mĭ umbla ceva prin ureche.

Tot auzisem, de la băiețiĭ cu care mă jucam, de urechielnițe, un fel de gânganie ca molia, dar maĭ mare mult, neagră și cu coada ca foarfeca și cu niște ace la vârfurĭ, despre care tot eĭ spuneaŭ că intră în urechile omuluĭ și-ĭ sparge urechia și se aciuește în creier și acolo începe să mănânce. Omul la început zace într'o zăpăceală de par'că are capie ca oile, și pe ce roade din creier, omul are durere de cap și înebunește, și tot mănâncă până îĭ face capul scăfârlie, și atuncĭ moare!

Ce știam eŭ pe vremea ceia, cum e creierul, unde e așezat și cum. Credeam că prin creierĭ în niște borte, unde șed gândurile și mintea omuluĭ e un fal de ziuă, că prin bortele cele se bagă urechelnițele și greieriĭ ce intră în urechĭ; iar că mintea șede în mijlocul creieruluĭ de orânduește gândurile, și dacă o suferĭ, fuge. Și mă înfioraĭ strașnic, mă înspăimântaĭ, gândindu-mă că în urechia mea numaĭ că a intrat vre-un greer orĭ o urechelniță? Mă scocovăiĭ în urechie cu un băț, scuturaĭ capul, dar creierul meŭ se clătina ca ceva pus într'un sac când îl scuturĭ.

Tata ne spunea de multe orĭ să nu dormim noaptea, cu ușile și ferestrele deschise, orĭ cu patul la fereastră, orĭ cu capul spre ușă, orĭ undeva afară, singurĭ, că vine, Doamne ferește, un fel de duh răŭ, un mijit, și bojbăește pe om, îl tăhnie, îĭ cântă în urechĭ, îl adoarme greŭ chinuindu-l prin somn, iar când se trezește: unul se scoală olog, altul surd, altul ciung de o mână, orĭ mut, orĭ maĭ știŭ eŭ ce.

Iar eŭ, acum, după toate mi-am zis: că ce-ĭ în capul meŭ, de n'a fi vre-un drac de urechielniță, orĭ greier, apoĭ de bună seamă, că-ĭ vre-un mijit, ceva". Și, spăimântat de atâtea gândurĭ, mă duseĭ în casă, unde găsiĭ mâncarea neatinsă, — iar mama, doar odată s'a uitat la mine și m'a înghețat sângele în vine, simțiĭ ce simt ceĭ ce aŭ făcut o nelegiuire mare și-șĭ aduşĭ în fața mustrăreĭ oamenilor. Era o uitătură trudită, răfăcită și genele umflate, se vede că nu dormise de gândurĭ și par'că nu mă cunoștea, par'că îĭ venise în casă, un copil strein. Și nu mi-a vorbit și nu s'a uitat la mine vre-o două zile.

Atuncĭ, mi-a venit așa o jele de mi-a săgetat inima. Am văzut că am greșit. Dar greierul cânta și clopotele mereŭ trăgeaŭ în urechile mele ca la Mănăstirea Neamțuluĭ, la Ispas, și de ce mă gândeam, de ce mă spăimântam și simțeam fioriĭ morțiĭ, că-mĭ răcește spinarea și-mĭ îngheață năduşeala pe mine și par'că și simțeam scăfârlia goala de creierĭ, — maĭ mare rușinea de un băiet ca mine să fie mâncat de o gârgăriță.— cu mintea dusă că nu avea unde și iar pe mine mă și simțeam mort!

Am pus apă în ureche cum făceam orĭ de câte orĭ îmĭ intrase un purice în ea: am maĭ scociorât în lăuntru cu bețe, cu vârfurĭ de tocurĭ de scris, nimic; greierul cânta și clopotele trăgeaŭ ca la mănăstire! Se deschisese școala, eram în clasa a IV-a, venise Ziua-CruciĭI, și eŭ nu maĭ scăpam de cântec și clopote, ba par'că câte odată auzeam greierul și în cealaltă ureche. Ba acum mă și zăpăcisem: nu înțelegeam ce citesc. Mama, tata mă vedeaŭ că sufăr, dar nu știaŭ de ce. Mie mi-era rușine să spun, ca mama m'ar fi mustrat și mi-ar fi zis: „Vezĭ, te-a bătut Dumnezeŭ că m'aĭ supărat!" Și așa suferceam în mine, iar de la o vreme tot scorbindu-mă că am să mor slăbeam și ce mâncam nu se prindea de mine.

Intr'o zi, totușĭ, am spus mameĭ. Ea mă întrebă de când. Eŭ i-am răspuns că de câteva zile și nu maĭ stă.

Dânsa avea un obiceiŭ care a perit în mahalaua noastră cu ducerea eĭ din lume. In ziua de „Inălțarea Sfânteĭ Crucĭ" lipea pe gard baligă de vită, aduna florĭ și buruiene din grădină și de pe câmp. Balega era bună să se afume cu ea omul, în vreme de molimă, de mijit, de dureri de urechĭ, de orbalț, iar cu florile ne făcea scăldătorĭ la boala de frigurĭ, de întărire de puterĭ, de lăut pentru creșterea păruluĭ la fete.

Și cum auzi de pățania mea, ea, repede, luă o bucățică de balegă de acasă, o puse pe cărbunĭ și îmĭ spuse să pun urechea deasupra fumuluĭ și să mă afum; iar tata când veni seara, și auzi de comedia asta, îmĭ zise:

„Ham, mijit, aĭ dormit afară! Doamne ferește, uniĭ se scoală ologĭ de câte un picior, de câte o mână!"

Și tata, luând un usturoĭ, mă duse în grădină sub un pom și puindu-mă în genunchĭ, scoase un ac și începu a descânta și a împunge în usturoĭ: șoptind între altele: „de ură, de făcătură, de mijit, de deochĭ, și la urmă isprăvi:

Să fie Ion curat, luminat,
Ca aurul strecurat
Ca și când l'a zidit Maica Domnuluĭ,
Ca și când l'a născut maică-sa.

Apoĭ, mi-a dat un cățel de usturoĭ

Tata ne spunea de multe orĭ să nu să-l mănânc, și cu unul mi-a făcut semnul cruceĭ pe piept, pe frunte, pe tălpĭ, și în treĭ zile de-a rândul mi-a descântat și tot mă afumam la culcare cu balega de la Ziua-Cruceĭ, povățuindu-mă să nu mă culc seara neînchinat, orĭ dimineața să mănânc fără să fi zis ocinașiile, să mă duc Dumineca și toate sărbătorile la sfânta biserică, să șed la sfintele darurĭ, ca. Doamne ferește, pot da în sburătorĭ și n'oĭ fi om câte zile oĭ trăi...

Așa am făcut; maĭ mult, amintin-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

du-mi că odată pe când eram mic, îmbolnăvindu-mă, mama m'a dus la biserică la Spital, la părintele Dumitrache, și cum s'a deskrăcat pe mine mă și făcut sănătos, m-am rugat și acum de părintele Vasile zis „Catibeiu" de la Adormire, de S'a deslărat de sfintele veminte pe mine și mi-a șters fața cu mir, — și din ceasul acela, cântecul clopotelor a pețit, și încetul cu încetul greierul a stat din cântec și să sfârâtuiască în urechea mea, și par'că m-am înveselit!

Dar câte n'am pățit că nu ascultam pe mama.

Acum, odată, umblam cu niște lingăi stricați care numai de carte nu se țineau, și cari și pe mine mă momeau să nu prea fiu băiet de treabă, și să nu-mi caut de școala mea, și să ascult pe mama.

Ea mă vedea că bat lăturile cu lingăii, și vecinic îmi bătea capul: cu vorba veche:

„Măi, băiete, nu te lua după ticăloșii ăștia, că este o vorbă: „Spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești, și apoi, la urmă rămâi tot tu prost".

Și așa a fost: am umblat cu lingăi la ghețuș iarna, la scăldat vara, cu șceala „fruntea cozei" vorba ceia: „Premiul I cu coreană de spini; mai de rușine ca dânșii.

Și câte sfaturi nu-mi dădea mama, toate scoase din câte a văzut și a suferit și dânsa. Și câte odată o ascultam și era bine, dar unde era chip să le ascult pe toate. Și numai după ce dam de rușine, mă învățam minte

Dar într'o toamnă, mama, ce a avut, ce nu, că pică greu bolnavă.

Toate le credeam pe lume, dar că are să moară tocmai mama mea, nici odată! Și tot nădăjduiam din zi în zi să se îndrepte.

Și în adevăr ca atunci nici odată nu fusesem mai cuminte, mai ascultător. Nu mă mai duceam cu copii stricați și nu știam cum s'o mulțumesc.

Însă, cu cât trecea, cu atâta se stângea, iar mie mereu îmi pierea din veselie. In inima mea încolțise o presimțire amară ce-mi încremenea sufletul: iar într'o zi o întrebai:

„M[illegible] mai e mult, până nu-i fi bolnavă?

Ea dădu din cap cu desnădejde:

„Măi, băiete, eu nu mă mai îndrept. Tu să cauți să fii cuminte; să iubești pe Dumnezeu. Să te închini lui dimineața și sara, și să nu dorești binul altuia".

Și a zăcut mama până aproape de Crăciun. Era ziua de 12 Noembrie, pe la amiază. Afară fulguia și era frig și înghețat. Eu tocmai venisem de la școală și mă uitam pe geam cum ninge, și...

Numai ce o aud: „Măi Gheorghe? Măi Gheorghe!"

Gheorghe era un frate mai mare și era pe afară. Il chemai. Dânsa grăi: „Dă-mi un pahar cu vin!"

Și cum l'a sorbit, a făcut o strâmbătură de amărăciune, s'a întins de i-a pocnit încheieturile, a ridicat ochii în sus ca și cum ar fi privit la cineva, și a coborât pleoapele, și așa a rămas...

. . . . . .

Dar pustiirea și golul nu le-am simțit atât de înfiorător, de cât după ce m'am întors de la înmormântare...

Apoi, ce am tras de atuncea vă voiu spune altă dată...

+++

Pentru ori-ce reclamațiuni sau schimbări de adrese, d-nii abonați sunt rugați a atașa și una din benzile cu care primesc ziarul *«Universul Literar»*, **contrar, reclamațiunea sau schimbarea de adresă nu vor fi rezolvate.**

Sărutarea mâinii „colonelului"

Regina Victoria a Sucziei, inspectând regimentul al cărui [illegible], primește omagi din partea ofițerilor.

Tu, Patrie iubită...

Satan e astăzi geniul ce râde în natură
Răscolitor de patimi, semănător de ură,
Căci toți stăpânii lumii azi lui se mai închină
Ca singurului Zeu
Ce știe să aștearnă pe veacuri de lumină
Lințoliul de lacrămi și-a cerului ruină
Răsbunător, ateu.

Și astfel nebunia, prin el biruitoare,
In hohot se înalță spre tot mai sus de soare
Și — alearga prin văzduhuri în chipul unei seceri
A triumfatei morți
Ca neamuri între neamuri, luându-se la 'ntreceri,
Să se prosterne 'n fața lugubrelor petreceri
Și 'ncendiarei torți.

Bătrâna Europă se sfarmă 'n al ei vaer,
Atâta dinamită o va svârli în aer
Și — atunci te 'ntrebi de nu e azi ziua de pe urmă
Și ceasul de fiori
Când tot ce-a fost lumină și liniște se curmă,
Când vai! de ceii ce 'n lagăr pieri-vor fără urmă
Dar și de 'nvingători!...

Și 'n trista nebunie ce prinse omenirea
Ca pe-al ei cer s'apună sublimea stea — iubirea —
Mă 'ntreb, cu ochi profetici spre soarele — răsare
Privind în jur de noi :—
— „Tu, Patrie iubită, ce 'n vremuri de 'ndurare,
„Știuși să-ți porți menirea prin zări scăldate 'n soare,
„Tu, Țară de eroi,

„Pricepe-vei și astăzi ce rost ți-a dat destinul,
„Ce lege neînfrântă ți-a hărăzit divinul
„Ca s'o urmezi spre-a 'nvinge sau a muri viteză?...
Au zimbrul a murit?...
„O, Țara mea, în noapte, de poți tu, luminează!...
„De nu, să-ți chemi eroii ce 'n preajma ta, veghează
Ca leu neadormit!...."

— E — o veche socoteală s'o răluim acuma
Ca lași să nu ne 'nghită în vecinicia-i, huma,
Ci de-om muri, mai bine-i, când cerceta-vor glia
Acei ce vor veni
Să știe că nu moare ca lașii România
Când e ca să-și sporească sau s'apere moșia
Ursit'a strămoși!....

Leontin Iliescu

Convorbiri științifice

Războiul și Știința

Răsboiul european va schimba harta Europei, va îndolia sute de mii de familii, dar a mai adus cu el, încă dela început, o sumă de necazuri, care unora le vor părea neînsemnate, desigur, și care cu toate acestea sunt prea mult simțite. Sunt nenumărați aceia, care își procură reviste străine de tot felul. Doamnele și-aduc reviste de modă, politicianii graví, o sumedenie de reviste politice și sociologice, poeții și scriitorii, puzderia de reviste literare, etc. Suntem mai puțini cei care așteptăm totdeauna cu aceiași nerăbdare publicațiunile științifice străine, deși credem, că acele publicațiuni aduc mai mult folos, decât toate celelalte la un loc. Răsboiul nu vrea să știe însă, nici de moda doamnelor, nici de sonetele recente, nici de cercetările savante. Brutalitatea e caracteristica lui și el sfâșie dintr'odată toată rețeaua de legături intelectuale dintre diferitele țări.

E mai mult ca probabil, multe publicațiuni periodice germane, franceze și engleze vor fi încetat să mai apară, căci atunci când pui pe picior de răsboi națiunea întreagă, cum s'a făcut în Germania, nu are nici cine să mai scrie o revistă, nici cine să o citească. Și chiar dacă unele mai continuă să apară, nu mai pot fi transportate aiurea. Aceia care nu aŭ prieteni buni cărțile și revistele, aceia nu vor înțelege doleanțele mele și ale celor din categoria mea și vor spune cu drept cuvânt că „satul arde și baba se piaptănă". Mă vor pricepe însă cei care vor să se țină mereu în curent cu mersul încet, dar sigur al progresului, mers împiedicat acum pentru cine știe cât timp.

V'am vorbit de mult despre eclipsa dela 8 August, eclipsă a căreĭ linie centrală a trecut spre vestul Rusiei. Erau gata să se înșire de-alungul acelei linii nenumărate misiuni franceze, germane, engleze, americane, etc. Rusia însă și-a închis granițele și deci astronomii nu și-aŭ mai putut aduce tunurile lor pacifice, tunuri pe cari ei le îndreaptă doar spre îndepărtatele astre. De sigur, unele misiuni vor fi făcut observații din Suedia și Norvegia. In orice caz acele misiuni nu vor fi fost formate din germani saŭ francezi, ci cel mult din englezi. Și cu toate acestea, eŭ cred că astronomii francezi, s'ar fi înțeles admirabil cu cei germani. Nu ar fi discutat despre „revanșă", ci despre cer.

Sunt atât de rare și atât de interesante eclipsele de soare, în cât nu ai vreme de pierdut cu certuri ca cele care aŭ dat naștere sângerosului răsboi de azi.

Dar e mai mult ca sigur, că majoritatea bieților astronomi francezi și germani, în momentul de față se află în taberele respective, gata să se omoare cu primul prilej, ei care s'ar fi înțeles așa de bine. Nu vreaŭ să spun, că nu ar fi buni patrioți, dar ei știŭ mai bine de cât oricare alții, că înainte de a fi cetățeni francezi saŭ germani, sunt cetățeni ai cerului. Pământul fiind și el un corp ceresc ca toate celelalte.

Și eraŭ atâtea lucruri interesante pe cer anul acesta!

Afară de eclipsa de soare, e cometa Delavan, care ascultătoare de calculele astronomilor își urmează drumul ei aparent prin constelații, apropiindu-se din ce în ce mai mult și de soare și de pământ, sporindu-și strălucirea, fiind vizibilă de pe acum cu ochii liberi pe cerul dimineței.

In Decembrie va putea fi observată o altă cometă, foarte interesantă, cometa Encke. In Noembrie, planeta Mercur trece în dreptul soarelui!...

Dar cine se mai gândește la fenomenele cerești, când cele pământești sunt așa de grave. Atât numai că cele

BCU Cluj / Central University Library Cluj

pământești sunt efemere, va trece și răsboiul european, oricât de sălbatic ar fi ei, așa cum aŭ trecut multe alte plăgi, dar cerul cu astrele și cu fenomenele luĭ vor rămâne.

Cerul cel misterios încă, cerul cel împodobit cu luceferĭ, va fi tot acelaș și când totul ce va liniști, atuncĭ vor fi și maĭ mulțĭ, ceĭ care să-șĭ ridice privirile în sus, ca să privească măreția natureĭ, să caute să o înțeleagă.

Victor Anestin

* * *

RÂSUL ROȘU

Dintre animale omul zice-se că-i mai cuminte,
Și că ținta lui de secoli e: nainte, tot nainte!
Dar terenul trist pe care cel mai mult a propășit,
Și 'n al cărui grozav studiu creerul și-a chinuit,
E știința de a face săbii, tunuri și mitralii,
E pute ea distructivă-a genialelor canalii.
Iată de pildă progresul: Asta e mitralieră!
Pentru bestia umană se deschide-o nouă eră.
Cam vre-o cinci sute de focuri poate trage pe minut;
Așa mare propășire spuneți de s'a mai văzut!
Răspândeș e'n juru-i moartea în urlete de durere.
Ce să mai vorbim de-acele nobile obuziere
Cărora când omul geniu le-a permis să ia cuvântul,
Clocotește prins de groază în cămașa lui, pământul.
Trenul cela ce aleargă peste câmpuri ca nebun,
E progresul care poartă numai carne pentru tun.
Vezi aeroplanul cela care sboară-așa sihastru
In domeniul eteric al adâncului albastru?
E progresul care poartă într'un sbor dumnezeesc,
Dinamita și urgia pentru neamul pământesc.
Vezi vaporul cela care stăpânește peste mări?
E progresul care duce moartea'n depărtate zări.
Omule! La ce sunt bune aceste descoperiri
Când le'ntrebuințezi toate la război și nimiciri?
Bestie ingenioasă, veșnic lacomă de sânge
Care râzi cu glas de tunuri pe când lumea toată plânge;
Geniu rău ce vii să spulberi cu adânca-ți răutate,
Poezia și pictura și splendide'e palate;
Bestie ce într'o clipă înghiți munca unui veac,
Uită-te cum împrejuru-ți membre sfâșiate zac:
Ochi ce de a morții groază sunt enorm de dilatați,
Mâini crispate de durere, creerii împrăștiați.
Uite colo încă unul în al morții vostru joc
Intestinele și adună vrând să le pună la loc.
Peste tot e Râsul roșu, brațe smulse de prin umeri,
Milioane de victime de nu poți să le mai numeri.
Și răniții cum se vaită și se chinuesc spasmodic!
Iar deasupra tuturora moartea rânjește diabolic.
Acesta este progresul! Și nu e departe ora
Când cânta-va cucuveaua pe mormântul tuturora.
Și din tot ce-a fost în lume, din acel progres sublim,
Va domni iarăși genuna peste vastul țintirim.

Vasilescu Portos

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Noaptea micului soldat

— *Nuvelă* —

după M. Comolet Sue

— Mamă!... eŭ sunt!... Jacques al tăŭ!...

Noaptea e întunecoasă și înghețată. Ușa se întredeschide încet, cu prudență; în aceste momente de războĭ nu eștĭ nicĭ odată sigur de a nu fi turburat de vre-o patrulă de dușmanĭ.

La lumina lămpeĭ ridicată deasupra capuluĭ, femeia, tânără încă, ișĭ recunoscu fiul; ușa se deschide întreagă: el intră... e în brațele eĭ...

— Mamă, te revăd, în sfârșit!... Da, e micul tăŭ Jacques! Ne-am bătut de o lună de zile! Și n'am nimic, nicĭ măcar o sgârietură!

Ea privește cu bucurie pe soldățelul eĭ de optsprezece anĭ, cu tunica-ĭ ruptă, cu cismele pline de noroĭ, cu chipul palid dar strălucitor, de-o aparență atât de miserabilă dar totușĭ atât de frumos.

— Vino, îĭ zise ea numaĭ.

Ea îl duce până la masa unde, odinioarĭ, singură, tristă, cu lacrimile în ochĭ, ea ișĭ bea ceasca de lapte, modesta-ĭ cină.

In fața luĭ ea depune salamul învelit în hârtie de argint, jambon afumat, cutia cu galete care aștepta vre-o serbare oarecare spre a eși din obscuritatea bufetuluĭ, sparge ouăle și le bate spre a prepara o omletă...

— Ah! mamă, cât e de bine să staĭ la masă astfel! E atât de mult de când nu m'am pus la masă, zise el cu gura plină.

Ea deschide, surâzând, un borcan cu dulceață și sterge de pe o sticlă de vin un praf vechĭ.

— Nu te grăbi, copilul meŭ, nu te grăbi că o să țĭ se aplece la stomac.

Acum, cu mânile libere, sprijinite de masă, ea se închină spre el spre a-l vedea maĭ bine.

— Ți-e foame? Așa e?... Ce poftă!... Eraĭ departe?... Nu țĭ e frig?... V'ațĭ bătut erĭ?... Aproape de aicĭ... Oh! oribilul războiŭ!

Și mânile-ĭ se crispează strângându-se maĭ tare. El răspunde dând încetișor din cap, căcĭ ea nu-ĭ dă timpul să vorbească. Intrebările eĭ sunt repezĭ, unele după altele:

— Și astăzĭ?... S'a isprăvit?... Țĭ-aŭ dat drumul? Mi te reîntorcĭ?

— Iacob nu răspunde. Ea continuă nervoasă.

— Haide explică-te. Pentru că eștĭ aicĭ în astăseară, veĭ dormi în camera ta, veĭ rămâne?

— Da scumpă mamă, mă voiŭ culca îndată ce voiŭ termina de mâncat.

— Ah!... suspină ea lung și ca ușurată.

— Și voiŭ dormi pe amândouă urechile așa în cât îțĭ voiŭ cere ca să mă trezeștĭ.

— Da, da zise ea veselă, însă cât maĭ târziu.

— Nu, mamă... foarte curând, din contră, la două dimineața.

— La două? și ce vreĭ să facĭ în plină noapte?

— Să plec. Sunt așteptat; ne batem în zori de zi.

— Oh! copilul meŭ! copilul meŭ!

— Ințelegĭ bine, mamă, și el articulă cu greutate, trebue să ajung la companie înainte de orele patru voiŭ avea tocmaĭ timpul necesar.

— Nu, răspunse ea revoltată, nu, nu e posibil!

— Mamă, trebue. Nu aĭ vrea ca fiul tăŭ să dezerteze în momentul lupteĭ?

— Atuncĭ... de ce aĭ venit?

— Maĭ întâĭ pentru a te maĭ îmbrățișa odată. Nu se știe ce se poate întâmpla. Sărutarea ta îmĭ va fi de bine. Pe urmă pentru a mă odihni, a prinde forțe noĭ, spre a apăra maĭ bine scumpa noastră Patrie.

— Micul meŭ viteaz!...

— Atuncĭ pot să contez pe tine? Pot să dorm liniștit? Mă veĭ trezi, mamă? Imĭ promițĭ?...

El îĭ luă amândouă mânile și-șĭ îndreptă privirea sa tânără și vioae în ochiĭ posomorâțĭ, îngrijațĭ a nenorociteĭ femeĭ. Ea murmură cu slăbiciune:

— Iți promit.

El o îmbrățișă din toată inima și se urcă în camera sa.

Ea îl auzi mergând prin odae și îĭ urmărea, în gândul eĭ toate mișcările prin sgomotul ușor ce ajungea până la ea prin tavan. Țeapănă, în nemișcare, ea asculta.

— I-a căzut centuronul. Trage un scaun lângă pat... deschide micul dulap unde ișĭ ține cărțile... închide ușa...

Apoĭ fu în toată casă o liniște complectă. Nu se maĭ auzia nimic... Nicĭ o suflare... Și tot în acelaș loc mama murmură:

— Doarme... Dumnezeŭ să-l binecuvinteze.

Curând lampa începe să fumeze, fitilul e plin de scrum. Ar trebui ridicat; dar gândurile mameĭ sunt acolo sus, lângă patul fiuluĭ săŭ.

Ultimul săŭ somn, lângă mine, poate? Mâine se bate... Ce i se va întâmpla mâine?...

Lampa nu maĭ face de cât o lumină slabă. Mama cade în genunchĭ; o grijă o chinuește: o ispită o stăpânește.

— Dacă așĭ adormi, dacă nu m'așĭ trezi eŭ, el nu s'ar bate și l'așĭ păstra totdeauna. Oare un soldat maĭ mult va scăpa țara?... Ea are cu miile. Eŭ n'am de cât un fiu... Dacă a putut reveni, e că Providența l'a condus, l'a adus înapoĭ, l'a inspirat spre a-l scăpa. Dar putea-voiŭ să adorm? Putea-voiŭ, chiar în somnul meŭ să uit că e aicĭ?

Lampa s'a stins, scoțând un fum negru. Mama închide ochiĭ; grija îĭ întunecă sufletul.

— Să-l las să plece, să-l trezesc, o să-l trimet la moarte! Nu! Dumnezeŭ n'a putut nicĭ odată ordona acest lucru monstruos; el a creat mamele spre a da viață, nu moarte.

Și cuvântul de moarte îĭ chinuește creerul.

— Dar Iacob ce va spune dacă nu-mĭ voiŭ ține promisiunea? El va roși de mama luĭ...

Miezul nopțeĭ sună la micul orologiu; ea tresare și, pe dibuite, în întuneric, se duce în dreptul penduleĭ.

— Dacă așĭ opri-o?

Ea nu îndrăznește încă. Și, timp de două ore, fiecare tic-tac oare o apropie de minuta supremă îĭ scoate din inimă puțină viață.

Cele două loviturĭ sună trist pentru sufletul eĭ îndurerat. Ea sare în picioare și aprinde lampa.

Nu, nu voiŭ fi lașă, se hotără ea.

Și se îndreaptă spre camera luĭ Iacob. Aproape de pat, ea se aplecă și sărută fruntea atât de liniștită, atât de senină. Tânărul deschide ochiĭ și, aruncându-șĭ brațele împrejurul gâtuluĭ mameĭ luĭ, el strigă voios:

— Simțeam eŭ în visul meŭ că vegheaĭ asupra mea!

Pentru a scăpa de această bucurie care-ĭ face răŭ, ea se întoarce și tremurând, se duce să se ocupe de preparativele de plecare.

Apoĭ Iacob se coboară echipat cu totul, odihnit și bine dispus. El mănâncă în tăcere: ea îl servește fără a-șĭ lua ochiĭ de pe el, ca și cum ar vrea să-ĭ reție chipul pe prunelele ochilor eĭ împăenjenițĭ de lacrămĭ.

Ora treĭ... Repede se scoală, ișĭ aruncă pe umerĭ mantaua, ișĭ ia chipiul, și, într'o strânsoare, reține lung și duios pe mama sa, căreia nicĭ un mușchĭ nu tresare.

Ea se desface, și, cu ochiĭ ficșĭ, ochiĭ în carĭ s'aŭ concentrat toate energiile eĭ, cu un gest concentrat toate energiile eĭ, cu un gest automat, ea deschide ușa:

— Du-te, fiul meŭ, du-te... Insă nu mă maĭ pune în ispită, nu maĭ veni să dormi la mama ta în ajunul uneĭ bătăĭ!

El dispare în noaptea întunecoasă. Ea, în dosul ușeĭ închise, cade sdrobită de luptă...

Războiul isprăvit Iacob revine viŭ, în adevăr viŭ, deși foarte grav rănit.

Mamă-sa îl primește cu bucurie, o bucurie enormă, una din acele bucuriĭ profunde, intime, carĭ strălucesc și carĭ nu se pot descrie, bucurie făcută din fericirea prezentă și din amintirea grijilor trecute.

— Regrețĭ acum că m'aĭ trezit? întreabă micul soldat, care presimțise tot ce ea suferi.

— Nu regret nicĭ odată de-ațĭ fi făcut datoria; sunt îndoit fericită.

— Și eŭ sunt mândru de a fi fiul tăŭ!

Gaston Toussaint
Marsilia

* * *

Spre altă viață

de NICOLAE FREDESCU.

Ochiĭ luĭ, dușĭ în fundul acelor văgăune vinete și zbârcite, buzele umede fără culoare, imbibate par'că în grăsime o făcu să tresară, când îl văzu ivindu-se pe ușă. Era beat. Ișĭ roti ochiĭ, ca un semn de întrebare pentru învălmășagul ce se făcea înaintea lor și clătinându-se, bâjbâi ceva să se sprijine. Și găsind patul se lăsă pe el, greŭ ca o piatră.

Nevasta se feri în lăturĭ din drumu-ĭ, merse într'un colț al odăiĭ și încrucișându-șĭ brațele pe piept îl învălui într'o privire de ură. Ileĭ, de ce n'are ea putere să se repeadă să-l zvârle jos de acolo, unde a căzut ca o cârpă și să-l piseze sub călcâie, nemernicul... Că eraŭ doară treĭ anĭ, de când îĭ amăra zilele cu colindul pe la toate cârciumile. De nimic nu maĭ era bun. Nimic nu-l maĭ îngrija. O lefșoară ca vaĭ de lume și-o cheltuia în chefurĭ, iar acasă sărăcie: ea flămândă așteptându-l să aducă o pâine până noaptea târziŭ, când cădea sleită de veghere și de foame. Nemernicul!

O zgudui fioriĭ recĭ și dureroșĭ al plânsuluĭ și ne maĭ putându se stăpâni izbucni în suspine.

Bețivul par'c'ar fi simțit ceva din frământarea femeiĭ. Incercă s'o înfășure într'o privire limpede, însă ochiĭ rămaseră tot fără expresie, așa învăluițĭ par'că într'o perdea de păianjinișurĭ; buzele voiră să dea drumul unor cuvinte, dar tremurară niște monosilabe ca o tresărire dintr'un somn greŭ. Și conștient par'că de neputința asta de a vorbi, dete drumul uneĭ hârâelĭ groase, chinuite. Apoĭ adormi.

Ea se liniștise. Se întoarse cu scârbă spre a nu-l maĭ vedea, se lăsă pe un scaun, ișĭ strânse tâmplele între mâinĭ și aplecată, cu coatele lipite de genunchĭ, stătu câtva. După o vreme se ridică și începu să se plimbe cu pașĭ rarĭ în cuprinsul odăiĭ.

N'o maĭ putea duce așa, trebuia să se hotărască, să facă un pas mare în viața eĭ amărâtă: să plece. Unde? Nu se gândise nicĭ odată. El, dar lu-

mea e mare, s'o găsi și pentru ea ceva în cuprinsul ei.

O liniște îi pătrunse în suflet la gândul, că va scăpa de amar și de greu. Va munci orice, numai să aibă o mâncare, o îmbrăcăminte, un culcuș. Destul de puternică se simțea să muncească cinstit și era un îndemn mai mult dorul de un trai mai omenesc. Și poate mai târziu, cândva, un bărbat cinstit, muncitor, nevițios, va găsi ea, să lucreze o gospodărie ca lumea.

Se opri în loc. Bețivul dormea. Sforăituri puternice ca un ferăstrău vechi se împrăștiau în odaie.

Femeia scoase dintr'un cufăr, un cearșaf, îl întinse jos pe scânduri, apoi după ce adună unele lucruri și le puse în mijlocul lui, împreună cele patru colțuri, strânse puternic, înodă și aruncă legătura pe un scaun.

Așa, acum era gata. Aide, curaj! Dar de ce curaj? Ce putea regreta? Un netrebnic ca ăsta, o odaie coșcovită, sărăcăcioasă, ori sumedenia de zile chinuite și de nopți de veghere? Un îndemn avea la gândul unei vieți tihnite și un regret pentru anii pierduți în chinurile acestui trai.

Se îmbrăcă încet, răbdătoare, își luă legătura albă, iar apoi suflând în lampă, înfășură într'o privire în care era și milă și iertare locul unde dormea bărbatul și închizând ușa în urmă-i se pierdu în negura nopții...

Vântul de toamnă măsura ulițele și șuera dureros pe la răspântii, dar ea mergea nepăsătoare tot înainte.

+++

Vederea panoramei Parisului

CE E IUBIREA?

de IOAN DRAGU

Cumpărasem o testea de hârtie velină de cea mai bună calitate; o tăiai în patrate frumoase și frumos suprapuse și scrisei în partea de sus a celei dintâi foi titlul atât de nobil care trebuia să mă inspire: *Ce e iubirea?*

Cuvintele acestea trei străluceau minunat de ispititor pe fondul alb. Dar oricât de strălucitor ar fi un titlu trebue să scrii ceva sub el. Începui dar: „Iubirea este... Iubirea este... este... Iubirea... este..."

Imposibil de a continua fraza asta blestemată! Totuși cum n'am obiceiul să mă descurajez așa de ușor, începui să mă gândesc că, sufragiul universal fiind ținta oricărei inteligențe luminate, n'aveam nici un motiv—în cazul de față—să nu capăt lumină de la opinia suszisului sufragiu universal. Și luându-mi fără întârziere pălăria, scoborâi în stradă.

O birje trecea. Strigai pe birjar, care se opri, crezând că am nevoe de serviciile lui.

— Pardon, camarade, îi zisei eu, aș vrea...

— Cu cursa sau cu ceasul?...

— Nici cu una nici cu alta.

— Cum?

— Poftim doi lei, costul unei curse până la gară; nu-ți cer în schimb decât să-mi acorzi o convorbire de 5 minute... Ai putea să-mi spui ce înțelegeți, d-voastră birjarii, prin iubire?

Birjarul mă privi oarecum uimit, apoi râzând fără jenă:

— Ce prostie!... Iubirea... O cursă de trei franci la Flora... Adescori cele mai bune bacșișuri...

Și vârând cei doi lei în buzunar, dete biciul calului:

— Hii!... băete!... Tot nebuni ca ăsta să ne iasă în drum!

Așa dar, prima încercare nu-mi prea izbutise. Dar trebue răbdare. Imi văzui iar de drum, lăsându-mă în voia întâmplărei care mi-ar așeza în cale o lume mai pricepută. In adevăr, câteva minute după aceia, întâlnii pe unul din prietenii mei, doctor în medicină.

— Ah! doctore!... N'ai idee ce încântat sunt că te văd.

— Ești cumva bolnav?

— Eu! Nici gând... Numai că aș vrea să te întreb ceva.

— Ce?

— Doctore, ce crezi tu că-i iubirea?

— Iubirea? Afecțiunea cerebro-inflamatorie, interesând în acelaș timp sistemul nervos... Dă în general 96 până la 108 pulsații pe minut... Poate fi întovărășită cu timpul de cloroanemie și de dispepsie. Ia pilulele recomandate de mine în *Revista Medicală*, anul al VIII-lea, No. 42, pagina 638, linia 14-a, coloana 2.

— Mulțumesc, doctore.

Ceva mai departe mă lovii în piept cu Grigorian, poetul elegiac, ce părea cufundat într'o visare adâncă.

— Ei! dragul meu! Nu mă mai cunoști?

— Ah, tu ești!... Pardon, isprăveam tocmai un sonet în gând.

— Nu-ți dau voe să-l isprăvești înainte de a răspunde la o întrebare nespus de importantă pentru mine.

— Care?

— Ce e iubirea?

— Ce vrei să fie?... O rimă feminină la *mire, fire, fericire* sau *nefericire, uimire, despărțire*...

Trecu un arendaș bogat.

— Hei, prietene dragă, un cuvânt numai.

— Ce dorești?

— Ce e iubirea, milionarule?

— Două mii trei sute de lei pe lună, fără a scoti rochiile și cadourile... Pst! Să nu ne audă nevastă-mea.

Uite o demimondenă.

— Doamnă...

— Pe mine mă chemi?

— Da, pe d-ta. Fii bună și fă un serviciu unui tânăr în încurcătură.

— Mă rog, numai să nu fie vorba de parale.

— Care e formula d-tale asupra iubirei?

— Iubirea este firma mea.

— Dar d-ta, domnule statistician?

— Se nasc pe an în București vreo zece mii de copii.

— Dar d-ta, domnule muzicant?

— Andante... în ton minor... bemoli la chee.. Se vinde mult în cupletele de operetă.

— D-ta, domnule lipscan?

— Ia, vreo șapte sute de metri de mătase, lățimea întâia.

— D-ta, domnule nuvelist?

— E scârbos!... Auzi să te sileștî să faci o schiță sentimentală pentru două „piese" aruncate de un director de gazetă!

— D-ta, domnule armurier?

— Câte un revolver din când în când... Dar sinuciderile nu mai sunt în floare... E lumea mai practică.

— D-ta, domnule socru?

— E o chestie de cifre.

— D-ta, domnule actor?

— Puțină pudră pe bărbie... o freză îngrijită și ghete de lac.

— D-ta, domnule advocat?

— Pretextul celor mai frumoase procese de divorț.

— D-ta, domnule bărbier?

— Totul depinde de tăietura păruluî.

— D-ta, domnule cămătar?

— Iubirea? Cea mai bună mamă pentru noi, dragă domnule.

— D-ta, tinere licean?

— Servitoarea mamei.

— D-ta, moșneag?

— Vai, șira spinării!

Aș fi putut continua încă multă vreme; mai ales dacă aș fi voit să împac toate părerile astea și să le recunosc într'o sinteză unanimă. Dar mă plictisisem de experiența aceasta. M'am întors acasă. Am luat ușor teancul de foi, am rupt întâia pagină pe care se răsfăta titlul: *Ce e iubirea?* Apoi am cocoloșit-o și am aruncat în foc.

De ce să fiu pedant degeaba?

A apărut

EDIȚIA II

SCHITE-FILME

de V. Mestugean

PRETUL 1,60

La toate librăriile și la administrația ziarului «Universul».

EX-LIBRIS

Crezul Ocnașului, Sarina Cassvan. O nuvelă fără multe pretenții, inspirată de admirația cea mare pe care autoarea o are pentru M. S. Regina Elisabeta. D-sa a mai scris și a tradus și alte volume. Povestea e cam sensațională poate, dar cititorul va avea în vedere mai mult bunele intențiuni ale autoarei.

Cântul valurilor. Traian Anghelovici.

D. George Coșbuc a scris o prefață pentru acest volum. Din prefață și din notele publicate de d. Al. Agnese aflăm că autorul a murit tânăr, având un sfârșit tragic. S'a sinucis pe vremea când își făcea stagiul în armată.

D. Coșbuc spune în prefață: „Cititorul, acum, cunoscând împrejurările, va fi indulgent cu aceste puține și nelimpezite manifestări sufletești ale unui poet rămas, din cauza morții premature, necunoscut".

De ce atunci au fost publicate?

Probabil, moartea cea tragică a impresionat pe cei din jurul său, pe cei care-l iubeau și i-a impresionat și mai mult faptul că abia după moarte au descoperit că Traian Anghelovici scria poezii. O pioasă amintire deci a rudelor și a prietenilor. Sunt ici și colo licăriri ce dovedesc că Traian Anghelovici era inteligent, sensibil, extrem de impresionabil, și prin urmare putea să aibă și talent poetic.

Naivitățile sunt prea numeroase, și-apoi chiar factura versurilor, technica, e de pe alte vremuri. Poeții prezentului, dacă au stampila mediocrității, cei puțin sunt buni meșteșugari, au citit numeroase versuri franceze și germane, și-au apropiat arta de a impresiona numai cu ritmul și rima fără cusur. Dacă Anghelovici ar fi avut o cultură literară, poate că ar fi produs câteva poesii care să rămână, căci e de necontestat că tânărul acesta avea sensibilitate necesară avântului poetic.

+

Moartea lui Lemaître. Îi eram dator o amintire acestui scriitor elegant și sceptic, de oarece mi-a încântat adolescența. Povestirile le-a scris târziu, dar faima și-a făcut-o cu volumele în care și-a reunit articolele lui de critică literară și impresiunile de teatru. Critic impresionist, el plăcea tuturor celor care nu voiau să știe de dogme literare. Invățat distins, erudit până în vârful unghiilor, rudă intelectuală cu Anatole France, Lemaître iubea orice manifestațiune a frumosului. Ceia ce-l desgusta era platitudinea și aceasta îi provoca o indignare imensă. Cei care merg spre 40 de ani cunosc de sigur, articolul în care a arătat așa de frumos locul pe care-l ocupă Georges Ohnet în literatură. Articolul acela așa de fin a dat o lovitură de moarte autorului atâtor romane proaste și pretențioase. Un alt articol, acela al lui Anatole France, a pecetluit pentru totdeauna opera autorului favorit al portăreselor din Paris. Au mai fost persoane care au continuat să citească caraghioslâcurile sentimentale ale lui Ohnet, dar nu s'a mai lăudat nimeni cu aceasta.

Nu știu ceva mai amuzant și mai instructiv ca articolele lui Lemaître despre teatru; cronicarii noștri teatrali l'ar putea lua de exemplu, cel puțin cei care au talent și o umbră de cultură mai serioasă.

A murit în mijlocul învălmășelei europene, când oamenii din toate țările nu-și puteau da socoteală bine de marea pierdere ce a încercat-o literatura franceză și mondială prin moartea lui. Se va vorbi însă mai mult, câțiva ani mai târziu.

Albert.

+++

BCU Cluj / Central University Library Cluj

...Și glasuri de clopote sună

...Și glasuri de clopote sună
În turla bisericei veche...
Și glasuri de clopote jalnic
Îmi sună mereu la ureche.

Ecou-i prelung de aramă
Al morții fior îmi strecoară;
O groază ființa-mi cuprinde,
Neliniștea 'n pieptu-mi coboară.

Speranțe nutrite o viață
Le spulberă glasul misteric;
Apune un suflet, — dispare
Se stinge o stea 'ntuneric.

Vibrează 'n văzduh suflul morței
La glasul de clopot ce sună,
Dispare un suflet în haos:
Pământul țărâna 'și adună!

Const. Dinpoet

* * *

PLECAREA IMPARĂTESEI

Maria Luisa din Franța

Maria Luisa, fiica împăratului Francisc era în vârstă de 18 ani, când a trebuit să părăsească apartamentul ei de fată, pentru ca să devină soția împăratului Napoleon I. Fără a fi în chip espresiv frumoasă ea captiva pe toți prin deosebita ei amabilitate și prin grația ei.

Părul ei blond și bogat atrăgea atențiunea tuturor, ca și mâinile ei delicate și întreaga ei apariție o destina pentru a ocupa un tron. Ea avusese o educațiune burgheză și fusese deprinsă să fie ascultătoare față de tatăl ei.

Totuși tânăra arhiducesă fu greu de înduplecat să se ducă la Paris. Tatăl ei trebui să-și pună întreaga sa autoritate ca s'o convingă. Pentru prima oară ea 'și manifesta voința. Napoleon o smulsese din visurile ei, el silise de două ori curtea imperială să fugă din Viena. Ei i se părea împăratul Napoleon ca un adevărat antichrist.

De aceea ca se opunea să contracteze o căsătorie din motive politice. In adevăr căsătoria fu privită numai ca o afacere diplomatică, ca un mijloc ca să-l facă pe Napoleon mai favorabil față de Austria.

In curând sentimentele ei se schimbară. Impăratul Napoleon era cel mai afabil mire. El copleșea pe Maria Luisa cu fel de fel de atențiuni. El îi trimise un portret al său în miniatură, pe a cărui ramă erau incrustate 13 diamante, cari au costat peste 600.000 de franci.

Astfel tânăra arhiducesă era împăcată cu soarta ei, când la 13 Martie 1810 își luă rămas bun de la familia ei din Viena. Ce e drept, ochii i se umplură de lacrămi când părăsi palatul imperial, în sunetul clopotelor și în bubuitul tunurilor, într'o trăsură de gală trasă de 6 cai.

Maria Luisa avu multă muncă până când se făcu populară, căci avea de luptat cu amintirea nefericitei regine Maria Antonetta.

Lângă Maria Luisa învață Napoleon să cunoască care este adevărata fericire. El învață să danseze valsul vienez, numai ca să placă viitoarei sale soții. Impăratul de care tremura întreaga Europă cunoștea numai o singură grijă: aceea de a plăcea viitoarei sale soții care avea să-l facă fericit.

Orele pe care Napoleon le petrecea în apropierea Mariei Luisa, îl umpleau de fericire, despărțirea de ea o simțea cu durere.

„Asigură, scrie Napoleon lui Maternich, pe Suveranul d-tale că fiica sa este cel mai prețios dar pe care mi l'a putut face.

Cu cât o cunosc mai bine, cu atât o găsesc mai desăvârșită și mai creată pentru fericirea mea.

„Toată lumea, zicea Maria Luisa crede de sigur că eu mă tem de Impăratul, eu am sentimentul că el se teme de mine".

Și fericirea crescu când, i se împlini dorința, nutrită de ani de zile, când 101 de salve de tun anunțară nașterea fiului său, regele Romei.

Dar bucuria se risipi în curând, și creerul lui Napoleon urzi din nou planuri gigantice, el puse din nou în mișcare armate integi, ambițiunea se trezi din nou în el și smulse pe soț și pe părinte din pacea familiară aruncându-l iarăși în vârtejul bătăliilor. Anul 1812 văzu mândra expediție în Rusia și sfârșitul grozav al mareei armate.

Napoleon era înfrânt, dar el se gândea din nou să câștige noui triumfuri. Nu fără îngrijorare se urmărea la curte marile pregătiri și grija se strecură chiar și în rugăciunea pe care o învăța regele Romei.

Odată Napoleon intră în camera de culcare a fiului său ca să-i spună noapte bună. Mititelul tocmai îngenunchia înaintea crucifixului și-și termina rugăciunea cu cuvintele: Doamne Dumnezeule tu ești atotputernic și poți să cârmuești inimile, fă-l pe tata să facă pace pentru binele Franței și al întregei omeniri. Amin! — Amin! repetă împăratul foarte emoționat. El strânse în brațe pe fiul său și apoi părăsi gânditor camera. Acest episod îl comunică el la St. Helena unuia dintre credincioșii săi și când vorbea despre aceasta, ochii i se umpleau de lacrămi. O dacă ar fi ascultat de rugăciunea copilului său! Soarta sa și a Europei ar fi fost cu totul alta.

Tunurile bubuiau din nou, Napoleon se lupta contra Prusiei și Rusiei. El spera încă în ajutorul Austriei, credea încă în puterea legăturilor familiare. Dar împăratul se înșela: socrul său se alătură pe lângă aliați și se hotărî să lupte pentru eliberarea Germaniei, punând mai presus interesele Statului decât considerațiunea față de fiica sa.

Bătălia popoarelor de la Lipsca aduse victoria decisivă a armatelor aliate; Napoleon se reîntoarse înfrânt la Paris, unde făcu iarăși planuri de noui războaie, căci era vorba de a zdrobi pe dușmanii cari călcaseră pe pământul Franței.

La 25 Ianuarie 1814 împăratul 'și luă rămas bun de la soția și copilul său; el îmbrățișa mereu pe Maria Luisa, abia se putea despărți de soția sa. Oare presimțea el că o îmbrățișa pentru ultima oară?

Inainte de a pleca el chemă pe toți ofițerii gardei sale în sala tronului, unde fu primit cu strigăte de „Vive l'Empereur!

După ce apăru soția și fiul său, Napoleon îi puse în fața tronul-

— Domnilor, zise împăratul cu voce tare, o parte din teritoriul nostru este ocupat de dușmani, mă duc acum în fruntea armatei ca să alung ta fericire. El învață să danseze valdin țară pe dușmani cu ajutorul lui Dumnezeu și al credincioșilor mei soldați. Las pe împărăteasa și pe regele Romei la Paris, pe cari îi încredințez vouă. Să-i ocrotiți și să nu-i părăsiți... e soția și fiul meu. Mă bazez ferm pe credința și devotamentul vostru!

Emoționat! aproape plângând pronunțase Napoleon aceste ultime cuvinte! După aceste isbucni ca un tunet aclamațiunea: „*Vive l'Empereur, vive l'Imperatrice, vive le Roi de Rôme!* De câte ori nu răsunaseră aceste aclamațiuni! Ele nu erau însă să se mai repete, căci Napoleon trebui să bată în retragere.

Intr'aceea Maria Luisa aștepta la Paris știri bune Ea era regenta de aproape un an.

Din cauza înfrângerei lui Napoleon și a apropierei aliaților. Maria Luisa și fiul său părăsiră Parisul și la 2 Aprilie ajunseră la Blois, împreună cu întreaga curte. Maria Luisa plânse mult...

Intr'acea aliații își făcură intrarea în Paris. La 2 Aprilie Senatul pronunță distrugerea lui Napoleon. La 10 Aprilie Maria Luisa plecă din Blois spre Orleans, unde primi o scrisoare de la tatăl ei în care îi s... între altele:

„Iubesc pe fiica mea, și pe ginerele, dar am făgăduit aliaților ca să aprob tot ceeace fac".

Cu abdicarea lui Napoleon se sfârși și domnia Mariei Luisa.

In Lunea Paștilor ea convocă pe demnitarii imperiului, de la cari luă plângând rămas bun.

Din Orleans ea plecă la Rambuillet unde se întâlni cu tatăl ei; fu o tristă revedere.

Abia la 21 Mai Maria Luisa ajunse în Schönbrunn lângă Viena, arhiducele Carol care înainte cu patru ani o duse la altar ca reprezentant al împăratului Napoleon, o aștepta la poarta castelului. La zece minute după mamă sosi și fiul ei care fusese urzit la naștere ca să se urce pe unul dintre cele mai falnice tronuri din lume și acum nu mai era decât o alteță imperială în exil. Drăgălașul copil fermecă pe toți.

Napoleon în timpul loviturilor soarteî se gândea cu dragoste la soția și la fiul său cărora le scria. In Fontinebleau el aștepta în zadar pe „soția și fiul său".

In palatul din insula Elba se rezervase soției sale un apartament. Pe tavanul salonului Napoleon dispuse să se picteze doui porumbei legați unul de altul printr'o panglică...

Maria Luisa uită în brațele contelui Neipperg pe Napoleon, care după dezastrul de la Waterloo trăia în insula St. Hellena, numai pentru amintirile sale...

Cornel Scurtu

* * *

SONET

Când va sosi clipita 'n care lutul
Va tinde iar să se prefacă 'n lut,
Tu, suflete, ce-ai lăcrimat, și, scutul,
Ades din însăși lacrimi ți-ai făcut,

De m'ai simți că pe furiș trecutul
Eu îmi rechem, și'n fața lui, tăcut,
Rămân asemeni celuia ce mut
Își vede'n aur preschimbat avutul

Să nu tresari!... Nedumerirea ta,
Ar stânjeni ce-atunci m'ar îmbăta...
Ci, din podoaba'i sacră pe când dân-
[*sul*

Mă va momi, tu, smulge numai
[*floarea*
Cea'ntruchipat în viață'mi desfă-
[*tarea:*
Gropar să'mi fie florile, nu plânsul!..

A. Mândru

ÎN JURUL NOSTRU...

În jurul nostru lumea pare
Că prăznuește-o sărbătoare...

Știi tu ce zi e astăzi de e atâta lume
Pe stradă și prin parcuri, prin curți și la ferești?
— Dar parcă 'ntrebi: «Ne trebui un calendar anume,
Când ziua e a noastră și tu cu mine ești?...»

O! poate nu ne trebui decât această clipă —
Și poate că și clipa aceasta ar putea
Să treacă și mai iute, o singură aripă;
— Vez, lumea nu așteaptă nimica dela ea...

Dar noi, lăsând în urmă odaia ta tăcută,
In care-am plâns o viață în ziua cea trecut
Noi, pentru clipa asta ce grabnic ne sărută,
Am da și tot trecutul și tot ce n'a venit...

Și-i totuși prea grăbită — și-atât de multe duce
Că n'o să-și mai mărească povara cu acum;
Vom rămânea aicea, avem de dus o cruce —
Speranțele căzute cu tine-odată 'n drum...

Și 'n jurul nostru, lumea pare
Că prăznuește-o sărbătoare...

Și nu știu ce te face să spui acum că este
O sărbătoare astăzi anume pentru noi...
Ce steaguri, ce funfare!?... Tu spui că-i o poveste, —
Eu simt realitatea lăsată înapoi...

Ce oboseală tristă!... Dar lumea e ușoară;
Și tu îmi pari o frunză adusă 'ncet de vânt
Pe brațul meu, pe care azi nu-l mai înfioară,
Cum greu, și fără viață, atârnă spre pământ...

...Atunci când ți-am cerut-o, mi-ai dat o sărutare...
Mi-ai dat ce nu se 'mparte ori cărui nou venit!
Tot ce ți-am spus, cu teamă sau cu înfrigurare...
Ai fost cuminte poate.. Și-apoi... am adormit!...

Poveste sau, cu-adevărat;
Tot ce ți-am spus mi-ai dat

Și-acum — mă porți pe stradă — dar lumea-abia ne lasă,
Și pentr'un loc e 'n stare să facă un război...
Ai vrea ca să ne vadă, dar ei puțin îi pasă.
Și-aștepți să 'ntoarne capul vre'unul după noi,

Dar nu se uită nimeni... Și te apropii — parcă,
De ce sunt trist atâta, ai vrea acum să-ți spun...
Știu eu ce-i trist în mine, ce gânduri mă încearcă?...
(O! pentru atâta lucru, atâta râs nebun!)

Gândește-te mai bine la ce-a rămas în urmă;
Odaia ta e 'nchisă și-acolo am lăsat
Hainele care acum îa ușă scurmă,
Făcându-și până mâine un loc pentru sburat...

Sunt trist că nu mi-ai dat nimic
Din câte am uitat să-ți zic...

M. Săulescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

București - Ierusalim

NOTE DE CALATORIE

DE

— V. MESTUGEAN —

— URMARE —

XVIII

Cum se roagă pelerinii

Foarte puțini merg la Ierusalim să studieze. Marea majoritate a pelerinilor se duc să se închine.

Închinăciunea la Sf. Mormânt diferă mult de modul cum se roagă credincioșii la ei acasă.

Aci, rugăciunea e mai lungă, mai călduroasă, și uneori ia un caracter de fanatism religios, care te îngrozește și te mișcă până la lacrimi, în acelaș timp. Aci, cel ce se roagă se simte mai aproape de D-zeu ca oriunde.

Sunt pelerini cari stau neclintiți ceasuri întregi cu brațele înălțate murmurând rugăciuni ce nu se mai isprăvesc. Alții stau îngenuchiați în completă nemișcare cu frunțile lipite de marmora rece a pardoselei.

Și sunt pelerini, mai ales printre ruși, cari își fac cruci peste cruci cu gesturi cari te înfioară și sărută cu patimă toți stâlpii, toate zidurile, toate sfeșnicele și icoanele. E un potop de lacrimi și suspine cum nu poți vedea nicăeri.

Piatra Ungerei situată pe loc deschis, e obiectul celor mai fervente adorațiuni. Pelerinii stau îngenuchiați în jurul pietrei sfinte, unii închinându-se alții plângând sau sărutând-o de nenumărate ori. O femeie își pune mâna dreaptă pe piatră, apoi se freacă cu putere pe cap, pe față, pe sâni parcă voind să introducă în modul acesta harul divin în organizmul ei suferind. O altă femeie înșiră pe piatra sfântă, icoanele și cruciulițele cumpărate. Le freacă una după una de piatră, să le sfințească prin acest contact și le așează cu pietate în bocceaua ei de drum.

Pelerini ruși, bărbați și femei, colindă biserica în grupuri de câte trei-patru, cântând în cor imnuri bisericești.

Unii găsesc mijlocul de a dormi noaptea în biserică sau mai bine de a petrece noaptea întreagă în rugăciuni în preajma Golgotei.

Pe înserate, când vasta biserică se golește, când lumina crepusculară ce se revarsă din ferestrele cupolei devine tot mai slabă, văd câte o femeie sau câte un bătrân îngenunchiați în fața mormântului rugându-se cu frunțile lipite de peretele sfântului mormânt.

Într'o zi, tot pe înserate, mi-a fost dat să asist dela distanță la spectacolul induioșător al unei tinere fete în rugăciune.

Era în ajunul plecărei mele din Ierusalim. Mă dusesem să mai văd odată, pentru ultima oară, biserica aceasta care, neîndoios, exercită o putere extraordinară de atracțiuni asupra pelerinilor.

Tânăra fată se afla într'una din scobiturile zidului rotondei și avea aerul unei statui sfinte.

Era îmbrăcată în negru și din veșmântul ei sombru se distingea cu mai multă putere albeața chipului și mâinușilor ei.

Părea transportată cu totul în alte regiuni. Avea mâinele împreunate și ochii îndreptați spre bolțile cupolei, păstrând o atitudine de completă imobilitate. Numai buzele îi tremurau din când în când și atunci își închidea și ochișorii contemplând cu ochii ei sufletești lumea celor drepți, plină de flori, de îngeri și nevinovăție, în care, de sigur, ar fi dorit să trăiască.

Nu mă săturam privind spectacolul acesta induioșător. Rămăsesem chiar țintuit locului. Mi-era teamă să nu produc cel mai mic sgomot ca să nu o distrez și să nu-i deranjez rugăciunea. M'am furișat pe vârful picioarelor până la ușe și am ieșit din sfântul locaș, lăsând pe tânăra fată singură cu Dumnezeul ei.

XIX

Tatuagiul

Trecând, într'o zi, prin fața unei biserici, văzui câteva maghernițe despre cari ghidul nostru ne spuse că aparțin acelora cari tatuează pe pelerinii amatori de a duce cu ei semnul indistructibil al hagialâcului.

Spusei ghidului în treacăt și mai mult în glumă că aș fi și eu doritor de a mă tatua, apoi vorbirăm de altele, uitând cu totul de chestia tatuagiului.

Ghidul însă nu uitase de dorința exprimată, astfel în cât, chiar în aceiaș zi, pe seară, ne pomenirăm la otel cu un maestru al tatuagiului gata să ne opereze.

Eram în aceiaș cameră cu tovarășul meu de drum, d-l Cornică Anghelescu, eu citind Biblia, iar el scriind prietenilor cărți poștale ilustrate cu vederi din Ierusalim.

Cineva bătu discret în ușe apoi văzurăm strecurându-se în odaie un om înalt, spătos și brun ca un gealat. El avea la subțioară un pachețel învelit într'o pânză albă, vărgată.

Fără a pronunța o vorbă, gealatul își desfăcu pachetul pe masă, scoțând un briciu, un bisturiu și un fel de călimară.

Prietenul Cornică o sfeclise neștind ce întrebuințare voia să facă arabul de instrumentele sale tăioase.

— Ce doriți, întreb pe negru?

— M'a trimis interpretul dumneavoastră.

— Pentru ?

— Pentru tatuagiu.

— A !.. Și cât costă ?

— Cât voiți să dați.

— Nu merge așa ; să stabilim mai dinainte prețul.

Dorința mea era mai mult să scap oferindu-i un preț derisoriu.

Tipul cunoștea câteva cuvinte franțuzești și-mi răspunse :

— Patru franci pentru amândoui.

— E prea mult ; doui franci dacă vrei ..

— Fie și așa.

Nu mai era nimic de zis. Vrând nevrând trebuia să ne tatuăm, spre a nu rămâne ridiculi în fața arabului.

Acum urma să decidem care din noi doui să se supună celdintâi operațiunei .

— Treci, Cornică, invit politicos pe tovarășul meu.

Dar, prietenul Cornică, foarte politicos la rândul său, îmi cedează întâietatea.

— Ba, mă rog, nu se cade, începeți d-voastră.

Mă așezai pe un scaun, în fața operatorului, care îmi ridică mâneca de la cămașă, netezi pielea cu briciul, și muiă bisturiul în cerneală de China.

Apoi mă întrebă în ce mărime să facă tatuagiul și ce anume să represinte semnul meu de hagialîc.

Il rugai să-mi facă sus o cruciuliță iar dedesupt să scrie anul, înconjurându-le într'o coroană de mărimea unei monede de o jumătate de franc.

Și arabul, fără a pierde vreme, începu să lucreze pe punctul ce i-am indicat pe brațul meu stâng.

Câte odată cam apăsa tare cu bisturiul, să țâșnească sângele și atunci, ce-i drept, mă pișca deabinelea.

Mă țineam însă într'un calm perfect spre a nu speria pe prietenul Cornică care mă tot întreba :

— Te doare ?

— Nici nu simt.

Operația nu dură mai mult de un sfert de oră. Arabul, de altfel, perfect desenator în genul său, se executase admirabil. Eram tatuat.

Acum, venise rândul prietenului Cornică. Îmi luă locul pe scaun și, plin de curaj, își exprimă dorința ca să fie tatuat absolut la fel.

Când arabul începu să pișce cu bisturiul, prietenul Cornică, ca prins într'o cursă, îmi îndreptă o privire în acelaș timp desperată și furioasă.

Apoi, scrâșnind din dinți, îmi observă :

— Parcă ziceai că nu doare...

Eu mă tăvăleam de râs.

(Va urma)

***

Sacul cu glume

La un concurs făcut la ministerul de finanțe pentru ocuparea unor posturi vacante de controlori, un aspirant bagă de seamă că a greșit resolvarea problemii ce i s'a dat, însemnând rezultatul cu cifra 10 în loc de 15.

Ca să îndrepteze eroarea, ia îndată un mandat postal și-l trimete ministerului însoțit de o petiție în cuprinsul următor :

„Domnule ministru, am onoare a vă înainta cu aceasta suma de bani 5, rugându-vă să-i adăogați la soluțiunea problemii mele, în care s'a însemnat rezultatul, din simplă eroare, în minus cu arătata sumă".

E de prisos să mai spunem că aspirantul a fost clasificat întâiul la darea rezultatului concursului.

*

Inaintea unui tablou în care e reprezentat regele cu o escortă de generali, un soldat, cu gura căscată, sta și se uita lung.

— Îți place tabloul? întreabă un amator.

— Imi place, răspunde soldatul, pentru că 'mi dă prilejul să mă uit la superiorii mei fără să stau drept și fără să-i salut.

*

— Cum a mers examenul? întreabă un domn pe o fetiță.

— Foarte bine, zice isteața, am răspuns la toate întrebările.

— Bravo!

— Am răspuns, adică atâta că nu știam.

*

Proprietarul unei vile din Slănic laudă unui amator calitățile acelei locuințe, adăogând, între altele:

— Unde mai pui că localitatea aceasta e așa de sănătoasă, că de mai bine de zece ani, n'a murit pe aici nimeni, nici măcar un câine.

— Ei apoi asta e prea-prea îi răspunde doritorul d'a închiria o casă. Uite, adineauri, am auzit pe un bătrân spuind că, anul trecut, a murit farmacistul de aici.

— Și e foarte adevărat, domnule, ce spunea bătrânul. Ar fi trebuit însă să adaoge că : farmacistul a murit... de foame.

*

— Ești mulțumit, întreabă un prieten pe Pavenitescu, de profesorul de limba engleză ce ți-am recomandat?

— Foarte mulțumit, îi răspunde acesta. Închipuește-ți că mă întorc acuma din Londra, unde am putut constata progresele ce am făcut.

Anul trecut, când mă duseși pentru prima oară în colosalul oraș, eram așa de înapoiat în cunoștința limbii, că nu puteam să înțeleg pe nimeni ce 'mi spunea. Anul ăsta însă — lăsând la o parte ori ce falsă modestie — englezii nu mă mai putură înțelege.

***

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUB TEI

— Roman de Alphonse Karr —

— URMARE —

Eşti un ticălos; ruşinea mea cade întreagă asupră-ţi. Eŭ voiŭ reintra în lume, unde vârsta şi frumuseţea mea mă chiamă şi te veĭ înăbuşi de furie de a mă vedea iubită, admirată şi respectată.

Saŭ, dacă ura ta mă va urmări şi acolo, dacă această lume îmĭ refuză respectul şi stima eĭ, eĭ bine, mă voiŭ lăsa dusă de curent, voiŭ deveni o femee perdută şi de disprețuit, aşa cum aĭ voit să mă facĭ; voiŭ umple oraşul de necinstea şi de veştejirea mea; voiŭ fi numărată printre prostituate, căcĭ, şi eŭ iubesc răsbunarea, şi, când veĭ vedea unde va fi căzută o fiinţă născută curată şi castă, un suflet unde era onestitate şi bun o inimă destul de mare pentru a înţelege şi a simţi dragostea aşa cum te prefăceaĭ de a o simţi, înjosirea şi căderea mea te voĭ umili: scuipatul ce mi se va arunca mie va cădea pe tine.

Căcĭ tu eştĭ acela care m'aĭ înjosit propriilor meĭ ochĭ: tu, tu mi-aĭ asvârlit primul scuipat. Tu mi-aĭ asvârlit noroiŭ; o să mă tăvălesc în el, şi, dacă îţĭ rămâne destulă inimă pentru a înţelege ceia ce voiŭ suferi, eŭ aşa de mândră, veĭ avea milă şi remuşcărĭ.

CXXXIII.
Magdalena luĭ Ştefan

Am plâns mult de erĭ, şi frigurile mi s'aŭ liniştit.

Astăzĭ sunt liniştită şi pot judeca, căcĭ am luat o hotărâre, o hotărâre nestrămutată. Aĭ greşit, Ştefane, aĭ oprit viitorul pentru mine şi pentru d-ta, şi cu toate acestea vedeam fericire într'însul: eŭ răscumpăram rătăcirea care mă îndepărtase de d-ta prin jertfa cinsteĭ mele, a datoriilor mele, a familieĭ mele, a prietenilor meĭ.

Căcĭ nu pe ascuns voiam să mă daŭ ţie; eram a ta cu totul, şi aşĭ fi fost a ta în ochiĭ tuturora, căcĭ dragostea mea pentru tine nu mă înjosea; eŭ mă credeam aşa de vrednică de a fi iubită şi tu m'aĭ iubit aşa de mult!

Şi mă iubeştĭ încă; înţeleg acuma câtă dragoste, este în răzbunarea asta grozavă. Oh! de ce aĭ făcut astfel dragostea imposibilă între noĭ! Aveam atâta dragoste a-ţĭ da în schimbul dragosteĭ tale; adunasem atâta fericire pentru tine; visam cu voluptate la tot răul pe care tu îl încercaseşĭ pentru mine, căcĭ aveam să-ţĭ întorc tot atâtea sărutărĭ câte lacrămĭ vărsaseşĭ tu pentru mine; aveam balsam în sufletul meŭ pentru toate rănile tale. Pentru cât ne rămâne de a trăi împreună, chiar de n'ar fi fost decât o zi, aşi fi ştiut să-ţĭ dau fericire atâta cât ar putea să conţie viaţa cea maĭ lungă.

Inima îmĭ era plină de dragoste, şi această unire care ţi-a pricinuit atâta răŭ nu ţi-ar fi furat nimic, căcĭ pentru tine eŭ aşĭ fi avut o inimă şi simţurĭ virgine; cu tine aşĭ fi reînceput viaţa.

Noĭ am fi fugit amândoĭ împreună, şi într'un colţ singuratic, singurĭ în mijlocul lumeĭ, am fi mistuit dragostea; şi, după ce am fi golit paharul până la ultima picătură, am fi murit împreună.

Adevărat. Ştefane, era încă fericire pentru noĭ, şi trebue să lăsăm paharul plin, căcĭ nu putem reveni asupra trecutuluĭ. Tu eştĭ maĭ mult nenorocit de cât vinovat; tu aĭ găsi în totdeauna între tine şi mine pe omul pe care l'aĭ pedepsit aspru; tu m'aĭ vedea în totdeauna veştejită prin dragostea luĭ, şi eŭ nu pot da inimeĭ tale o femeie veştejită; în zadar tu aĭ voiŭ să goneştĭ această icoană, ea te-ar urmări pretutindenĭ.

Te iubesc, Ştefane; te iubesc încă, şi ultimul meŭ gând va fi la tine, ultima-mĭ suflare va fi pentru tine: eŭ plâng cu tine toată fericirea ce o perdem.

Când tu veĭ primi această scrisoare, eŭ voiŭ fi moartă, mor fără desperare, liniştită, pentrucă viaţa mea trebue să se sfârşească acolo unde nu maĭ este fericire pentru mine; numaĭ, aşĭ voiŭ să mor fără a suferi prea mult: simţurile mi se revoltă la ideia uneĭ morţĭ repezĭ şi la neliniştea ce ea aduce; de eĭ, caut ce fel de moarte să aleg pentru a suferi durerile cele maĭ puţin lungĭ şi maĭ puţin ascuţite.

Mor şi-ţĭ las încă o amintire de dragoste: este o mângâere părăsind această viaţă, care ar fi putut fi aşa de frumoasă.

Poate, în desperarea ta, tu aĭ voiŭ de asemenea să morĭ, căcĭ tu mă iubeştĭ, şi răsbunarea ta mi-a spus-o maĭ mult de cât orice.

Dar eŭ am o dame a-ţĭ face: acesta este fiul meŭ, fiul luĭ Eduard.

Nu-l urĭ, este nevinovat; iartă-ĭ crima mameĭ luĭ, căcĭ eŭ o înţeleg acum era o crimă: ştiŭ astăzĭ tot ce tu aĭ trebuit să înduri. Tu i-aĭ omorât pe tatăl săŭ; mama luĭ o să moară; nu-l lăsa singur şi părăsit în viaţă; dă-ĭ adopost şi pâine, dă-ĭ prietenia, care este încă maĭ trebuincioasă.

Am încă o graţie să-ţĭ cer: când voiŭ fi moartă, vino să-ţĭ ieĭ rămas bun de la cadavrul meŭ; vino să-mĭ daĭ o sărutare de dragoste pe gura mea moartă, o sărutare de ertare şi de adio, căcĭ singura pe care am primit-o de la tine era o sărutare de ură şi de răsbunare.

Şi acum că sunt aproape de moarte, numaĭ sufletul meŭ îţĭ maĭ vorbeşte, ascultă-l; el este curat; el nu a aparţinut nicĭ odată de cât ţie; singur corpul meŭ a fost murdărit şi deja el nu maĭ există. Adio.

Iţĭ mulţumesc, căcĭ tu m'aĭ iubit mult. Oh! am încă o speranţă: dacă sufletul nostru trăieşte şi dincolo de moarte, sufletele noastre două se vor uni pentru a nu se maĭ despărţi nicĭ odată; ele se vor face unul şi acelaş, căcĭ eraŭ înfrăţite.

Dacă aşi fi sigură de asta, ţi-aşĭ spune să te omorĭ pentru a veni să mă găseştĭ.

Dar nu, gândeşte-te la ultimele-mĭ dorinţĭ.

Adio, Ştefane! adio! ultima bătae a inimeĭ mele va fi pentru tine, ultimul meŭ cuvânt pentru tine; pentru tine ultima mea gândire; şi, dacă din cer pot veghia la fericirea ta, tu veĭ fi fericit; sufletul meŭ va veni să te vadă şi să te sărute noaptea.

CXXXIV.

Raportul d-luĭ Christian Lahzenfels, doctor.

In... Iunie 18...,

La chemarea luĭ Petre Ringer, grădinar, ne-am transportat în casa aparţinând răposatuluĭ d. M. Müller:

Şi am găsit acolo pe doamna Eduard S... născută Müller, moartă şi spânzurată de pologul patuluĭ săŭ; după un examen riguros, văzurăm că această moarte este o sinucidere. O scrisoare lăsată pe masă era adresată d-luĭ Ştefan, particular bogat, foarte cunoscut în acest oraş şi în oraşul .....

Rudele, cărora le-am încredinţat scrisoarea, s'aŭ însărcinat de a o face să ajungă la adresă.

In consecinţă, am ordonat înmormântarea defuncteĭ.

Drept care iscălim.

Dr. *Christian Lahzenfels*

CXXXV.

La o lună după înmormântarea Magdaleneĭ, Ştefan primi a doua scrisoare ce ea îĭ adresase, căcĭ el nu încetase de a rătăci la întâmplare ca un smintit.

Atuncĭ el ceru un cal şi alergă într'acolo. In timpul întregului drum el nu zise un singur cuvânt; numaĭ, din timp în timp, el strângea mâinile, el privea cerul: se vedea că se roagă luĭ Dumnezeŭ.

Când ajunse, el merse la grădinar: grădinarul era învestmântat în negru.

Ştefan îngălbenit căzu pe o piatră.

— Oh! Domnule Ştefan! zise grădinarul, pentru ce aĭ plecat aşa de repede? D-ta aĭ fi împedecat-o de a se omorî. Ea a trebuit să sufere mult, căcĭ era foarte schimbată. Familia i-a făcut o înmormântare frumoasă.

Ştefan îĭ făcu semn să-l urmeze şi merse în spre cimitir; acolo lucrătoriĭ dădeaŭ zor să ridice un monument de piatră pe pământul ce o acoperea. El se puse în genunchĭ, şi sărută pământul care o acoperea, apoĭ se depărtă.

CXXXVI.

— O! Magdalena! iartă-mă.

„Pentru ce vreĭ tu ca să trăesc eŭ? Ce maĭ e pentru mine acum în viaţă?

„Dar sufletul meŭ este cu tine; el nu ar putea să se separe de al tăŭ; numaĭ corpul meŭ aĭ lăsat tu aci.

„Ce am făcut!

„Am omorât-o! Am omorât fericirea şi viaţa mea!

„Privirea eĭ aşa de dulce care pătrundea în inimă, e moartă; voea eĭ dulce, e moartă; corpu-ĭ moale şi graţios, e mort; frumosu-ĭ păr negru şi mătăsos: e mort: totul e mort!

„Ea era aşa de frumoasă!

Oh! de ce în loc de a mă fi răsbunat nu mi'am făcut eŭ fericirea ,să fi veghiat asupră-ĭ ca un înger păzitor! pentru ce nu am înconjurat-o cu dragostea mea pentru a depărta de ea cel maĭ mic necaz, cea maĭ mică grijă!

„Imĭ plăcea aşa de mult surâsul eĭ m'ar fi plătit de toate suferinţele!

„Aşĭ fi renunţat la viaţă pentru ea, nu aşĭ fi vieţuit decât act, n'aşĭ fi fost fericit de cât de fericirea eĭ, şi nu aşĭ fi suferit de cât de suferinţele eĭ.

„Da, m'aşĭ fi ridicat de asupra omeniriĭ, şi sufletul meŭ, zeitate protectoare, ar fi planat asupră-ĭ.

„Dar ea este moartă!

„Trebue să-ĭ îndeplinesc ultimele-ĭ dorinţĭ; fiul eĭ va fi fiul meŭ.

„Şi această ultimă sărutare pe gura-ĭ moartă.

. . . . . .

CXXXVII.
Cimitirul

Timpul este greoiŭ şi furtunos.

Nourĭ groşĭ acoperă luna, ea nu se vede de cât din timp în timp.

Cimitirul este închis într'o parte printr'un zid înalt în semicerc, iar în cealaltă prin gârlă.

Împrejur, plopiĭ fâşie fără ca ca să fie vânt, şi zgomotul frunzelor lor se amestecă cu al apeĭ.

Afară de foşnetul plopilor şi al apeĭ nu se maĭ aude nicĭ un zgomot.

Plopiĭ, când vântul bate puţin, se leagănă aŭ înfăţişarea de fantome negre; pietrele morminteĭor sunt ascunse de erburĭ; iarba deasă se ridica până la brâŭ, afară de câteva şanţurĭ strâmte.

Un zgomot se aude, este un fâşiit de apă; el se apropie şi depune pe maĭ un corp care se mişcă şi umblă prin iarbă. Luna a eşit puţin din norĭ, el urmează un şanţ şi caută ceva.

Nu e îmbrăcat de cât cu un pantalon de pânză din care curge apa; el are un târnăcop pe umărul luĭ.

El caută şi se opreşte în faţa unuĭ mormânt proaspăt, căcĭ nu este iarbă împrejur şi piatra care trebue să-l acopere este deasupra, netăiată.

Acolo, el se aşează în genunchĭ şi se roagă.

Apoĭ el ia târnăcopul şi loveşte: o lovitură surdă se aude; el se opreşte. Părul îĭ este sbârlit şi ochiĭ îĭ es parcă din orbite; sunetul este mort. El loveşte a doua oară şi se grăbeşte de scoate pământul.

O lovitură a sunat a gol; târnăcopul îĭ scapă, şi îĭ cade pe genunchĭ; această a doua lovitură a lovit sicriul, aproape pe corp. Când liniştea s'a restabilit, el ia pământul încet şi cu băgare de seamă, sicriul este descoperit.
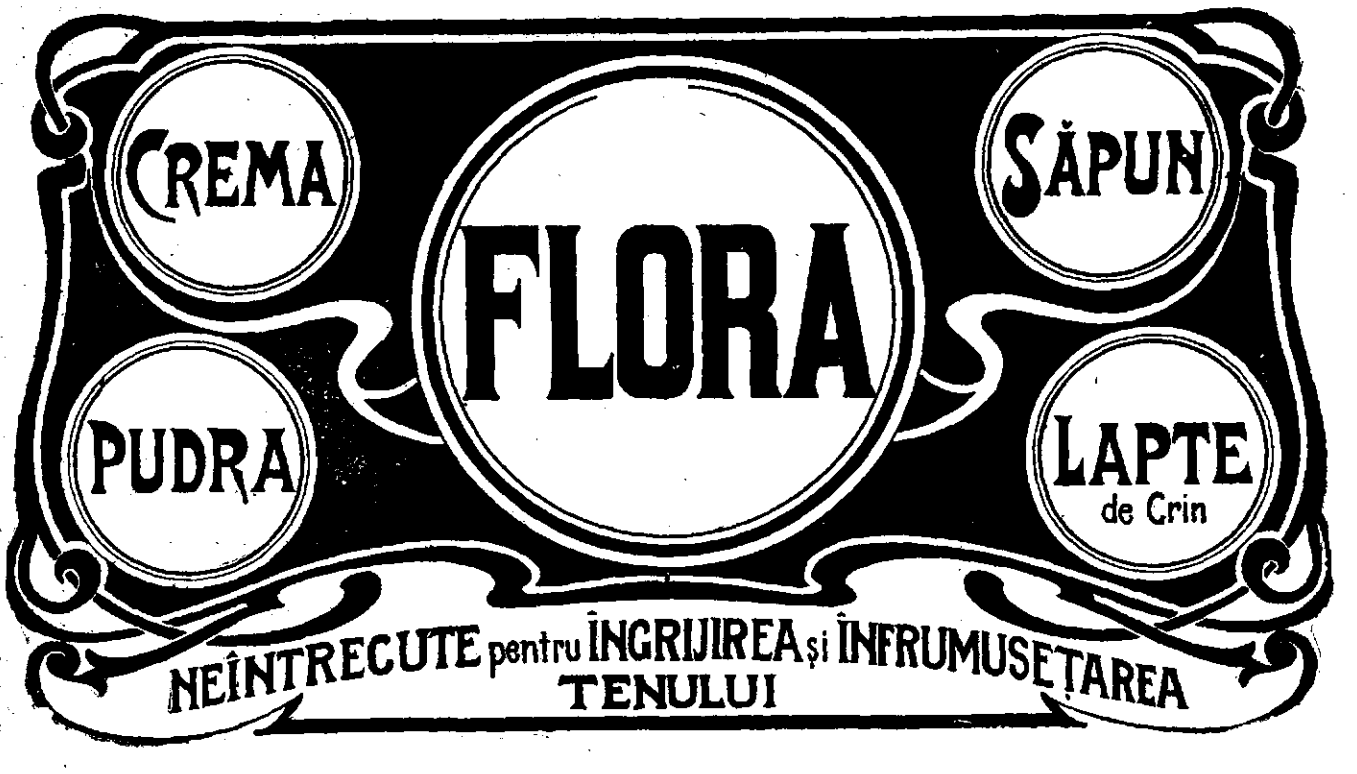
(Va urma)